

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 20 października 2011 r.*

W sprawie C-123/10

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Oberster Gerichtshof (Austria) postanowieniem z dnia 9 lutego 2010 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 8 marca 2010 r., w postępowaniu:

Waltraud Brachner

przeciwko

Pensionsversicherungsanstalt,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: J.C. Bonichot, prezes izby, A. Prechal (sprawozdawca), K. Schiemann, L. Bay Larsen i E. Jarašiūnas, sędziowie,

rzecznik generalny: V. Trstenjak,
sekretarz: K. Malacek, administrator,

* Język postępowania: niemiecki.

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 13 kwietnia 2011 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu rządu austriackiego przez G. Hessego, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Irlandii przez D. O'Hagana oraz N. Traversa, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez V. Kreuzhitza oraz M. van Beeka, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 16 czerwca 2011 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- ¹ Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 4 ust. 1 dyrektywy Rady 79/7/EWG z dnia 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego (Dz.U. 1979, L 6, s. 24).

- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy W. Brachner a Pensionsversicherungsanstalt (zakładem ubezpieczenia emerytalnego) w przedmiocie podwyższenia kwoty emerytury przyznanej jej w ramach systemu dostosowania emerytur w 2008 r.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Artykuł 1 dyrektywy 79/7 stanowi:

„Celem niniejszej dyrektywy jest stopniowe wprowadzenie w życie w dziedzinie zabezpieczenia społecznego i innych elementów ochrony socjalnej przewidzianych w art. 3 zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego, nazywanej dalej »zasadą równego traktowania«”.

- 4 Artykuł 3 ust. 1 wspomnianej dyrektywy stanowi:

„Niniejszą dyrektywę stosuje się do:

- a) systemów ustawowych zapewniających ochronę przed ryzykiem:

[...]

— starości,

[...];

b) przepisów dotyczących pomocy społecznej w zakresie, w jakim mają one uzupełnić lub zastąpić wymienione wcześniej systemy”.

5 Zgodnie z art. 4 ust. 1 wspomnianej dyrektywy:

„Zasada równego traktowania oznacza brak jakiejkolwiek dyskryminacji ze względu na płeć, bądź bezpośrednio, bądź pośrednio poprzez [powołanie się], zwłaszcza na stan cywilny lub rodzinny, w szczególności jeżeli chodzi o:

[...]

— obliczanie wysokości świadczeń, w tym podwyżek należnych z tytułu małżonka i na osobę będącą na utrzymaniu, oraz jeżeli chodzi o warunki dotyczące okresu wypłaty świadczeń i zachowania prawa do świadczeń”.

Prawo krajowe

6 Paragraf 108 ust. 5 Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (ustawy ogólnej o zabezpieczeniu społecznym) z dnia 9 września 1955 r. (BGBl. 189/1955) (zwanej dalej „ASVG”), w brzmieniu znajdującym zastosowanie w sprawie zawisłej przed sądem krajowym, stanowi:

„Współczynnik dostosowawczy: federalny minister zabezpieczenia społecznego, pokoleń i ochrony konsumenta ustala corocznie na następny rok kalendarzowy

współczynnik dostosowawczy (§ 108f) najpóźniej do dnia 30 listopada danego roku w drodze rozporządzenia. Rozporządzenie to należy przedłożyć do akceptacji rządu federalnemu. Współczynnik dostosowawczy, o ile nie przewidziano inaczej, stosowany jest do podwyżek rent i emerytur oraz stałych kwot związanych ze świadczeniami w systemie zabezpieczenia społecznego”.

7 Pafagraf 108f ASVG brzmi następująco:

„1. Federalny minister zabezpieczenia społecznego, pokoleń i ochrony konsumenta ustala na każdy rok kalendarzowy współczynnik dostosowawczy, biorąc pod uwagę wskaźnik zgodnie z § 108e ust. 9 zdanie pierwsze.

2. Wskaźnik ustala się w taki sposób, aby podwyżka emerytur w celu dostosowania odpowiadała wskaźnikowi wzrostu cen dóbr konsumpcyjnych zgodnie z ust. 3. Wynik zaokrągla się do trzech miejsc po przecinku.

3. Wzrost cen dóbr konsumpcyjnych ustala się na podstawie średniego wzrostu w ciągu dwunastu miesięcy kalendarzowych do lipca roku poprzedzającego rok dostosowania, przy czym należy zastosować indeks cen dóbr konsumpcyjnych 2000 albo indeks zastępujący go [...]”.

8 Zgodnie z § 108h ust. 1 ASVG:

„Ze skutkiem od 1 stycznia każdego roku

- a) wszystkie emerytury z ubezpieczenia emerytalnego, które przysługiwały [...] przed dniem 1 stycznia tego roku,

[...]

mnoży się przez współczynnik dostosowawczy [...]”

- 9 Federalny minister do spraw społecznych i ochrony konsumenta w drodze decyzji ustalił na rok 2008 współczynnik dostosowawczy w wysokości 1,017 dla emerytur wypłacanych na podstawie ASVG (BGBl. II, 337/2007).
- 10 Paragraf 634 ust. 10 ASVG, w wersji wynikającej z Bundesgesetz zur Anpassung von Rechtsvorschriften an die Vereinbarung gemäß § 15a B-VG über die Organisation und Finanzierung des Gesundheitswesens für die Jahre 2008 bis 2013 (ustawy federalnej dostosowującej przepisy prawne do porozumienia zawartego zgodnie z § 15a ustawy zasadniczej o organizacji i finansowaniu służby zdrowia w latach 2008–2013, BGBl. I, 101/2007, zwanej dalej „ustawą zmieniającą z 2007 r.”) ustanowił nadzwyczajną podwyżkę emerytur w 2008 r. w następstwie zawarcia porozumienia z Österreichischer Seniorenrat (radą emerytów austriackich).
- 11 Zgodnie z tym przepisem:

„Na zasadzie odstępstwa od § 108h ust. 1 zdanie pierwsze w roku kalendarzowym 2008 wszystkie emerytury wynoszące miesięcznie więcej niż 746,99 EUR nie są mnożone przez współczynnik dostosowawczy, lecz zostają podwyższone w następujący sposób: jeśli emerytura wynosi miesięcznie

1. między 746,99 EUR a 1050 EUR – to zostaje podwyższona o 21 EUR;
 2. między 1050 EUR a 1700 EUR – to zostaje pomnożona przez współczynnik wynoszący 1,020;
 3. między 1700 EUR a 2161,50 EUR – to zostaje podwyższona o współczynnik procentowy malejący liniowo w ramach wymienionych kwot od 2,0% do 1,7%;
 4. ponad 2161,50 EUR – to zostaje podwyższona o 36,57 EUR”.
- 12 Emeryci i osoby, którym przysługuje renta wdowia, zamieszkujący na terytorium Austrii, a których emerytury są z powodu krótkiego okresu ubezpieczenia albo niskiej podstawy wymiaru tak niskie, że nie zapewniają minimum niezbędnego do utrzymania, mają co do zasady prawo do dodatku wyrównawczego, w zakresie w jakim ich dochody nie przekraczają progu ustalonego dla celu przyznawania tego dodatku.
- 13 Paragraf 292 ust. 2 ASVG stanowi w tym względzie, że przy ustalaniu, czy – mając na uwadze wspomniany próg – emerytowi przysługuje prawo do dodatku wyrównawczego, należy uwzględnić całkowity dochód netto małżonka prowadzącego z emerytem wspólne gospodarstwo domowe.
- 14 Jeśli emerytura brutto oraz dalszy dochód netto danej osoby i prowadzącego z nią wspólne gospodarstwo małżonka znajduje się poniżej progu dodatku wyrównawczego, osoba taka posiada prawo do tego dodatku w wysokości różnicy pomiędzy jej całkowitym dochodem i poziomem progu.

- 15 Paragraf 293 ASVG, w wersji wynikającej z ustawy zmieniającej z 2007 r., ustanowił nadzwyczajne podwyższenie progu dodatku wyrównawczego z 726 EUR do 747 EUR dla emerytów żyjących samotnie i z 1091,14 EUR do 1120 EUR dla emerytów prowadzących wspólne gospodarstwo domowe z małżonkami.

Spór przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

- 16 Urodzona w dniu 8 czerwca 1947 r. Waltraud Brachner pobiera od Pensionsversicherungsanstalt na podstawie ASVG emeryturę, której wysokość w 2007 r. wynosiła 368,16 EUR brutto miesięcznie. Nie ma ona prawa do dodatku wyrównawczego, ponieważ jej małżonkowi przysługuje emerytura w wysokości 1340,33 EUR netto miesięcznie, która po dodaniu do jej własnych dochodów daje kwotę przekraczającą wartość przewidzianą za pomocą progu wspomnianego dodatku.
- 17 Decyzją z dnia 8 maja 2008 r. Pensionsversicherungsanstalt stwierdził, że emerytura W. Brachner, z uwzględnieniem ustalonego na rok 2008 współczynnika dostosowawczego w wysokości 1,017, wynosiła od 1 stycznia 2008 r. 374,42 EUR brutto miesięcznie, co stanowiło podwyższenie jej emerytury o 1,7%.
- 18 W. Brachner wniosła skargę na tę decyzję do Landesgericht Linz (sądu regionalnego w Linzu), domagając się zapłaty emerytury w wysokości 389,16 EUR brutto miesięcznie od dnia 1 stycznia 2008 r., co stanowiłoby podwyższenie emerytury o 21 EUR przewidziane w § 634 ust. 10 ASVG w wersji wynikającej z ustawy zmieniającej z 2007 r. w odniesieniu do emerytur, których kwota miesięczna wynosi między 746,99 EUR a 1050 EUR.

- 19 W ramach uzasadnienia skargi W. Brachner utrzymywała, iż waloryzacja emerytur dokonana przez ustawodawcę austriackiego na 2008 r. jest niezgodna z zasadą równego traktowania, narusza konstytucyjną gwarancję prawa własności oraz stanowi pośrednią dyskryminację kobiet sprzeczną z art. 4 dyrektywy Rady 79/7.
- 20 Orzeczeniem z dnia 8 lipca 2008 r. Landesgericht Linz uwzględnił skargę W. Brachner, stwierdzając, że z waloryzacją emerytur na 2008 r. wiązała się bezprawna pośrednia dyskryminacja kobiet.
- 21 Orzeczenie to zostało zmienione wyrokiem Oberlandesgericht Linz (wyższego sądu regionalnego w Linzu), orzekającego jako sąd apelacyjny w sprawach z zakresu prawa pracy i prawa socjalnego. W związku z tym W. Brachner wniosła skargę kasacyjną (Revision) do Oberster Gerichtshof (sądu najwyższego).
- 22 Wyrokiem z dnia 24 września 2009 r. Verfassungsgerichtshof (trybunał konstytucyjny) oddalił wnioski w sprawie dotyczącej W. Brachner, w tym wniosek złożony przez Oberster Gerichtshof, których celem było stwierdzenie nieważności przepisów ASVG odnoszących się do waloryzacji emerytur na 2008 r., w zakresie w jakim w ustawie zmieniającej z 2007 r. przewidziano nadzwyczajną podwyżkę emerytur w 2008 r. jedynie dla emerytur przekraczających 746,99 EUR. Wnioski te uzasadnione zostały zarzutami prawa konstytucyjnego dotyczącymi naruszenia zasady równości i prawa własności.
- 23 Ze względu na to, że Verfassungsgerichtshof oddalił wspomniane wnioski, Oberster Gerichtshof kontynuował z urzędu postępowanie kasacyjne (Revision) w sprawie zawisłej przed sądem krajowym.

- 24 Sąd krajowy zauważył, iż obecnie przedmiotem toczącego się przed nim postępowania jest kwestia, co do której strony nadal się spierają, czy przeprowadzona przez ustawodawcę austriackiego waloryzacja emerytur na 2008 r. naruszyła art. 4 dyrektywy 79/7, prowadząc do pośredniej dyskryminacji kobiet.
- 25 W tym względzie Oberster Gerichtshof stwierdził po pierwsze, że strony mają odmiennie zdanie co do tego, czy rozpatrywany w sprawie zawisłej przed sądem krajowym system corocznej waloryzacji emerytur jest objęty zakresem stosowania art. 4 ust. 1 dyrektywy 79/7 i w szczególności czy znajduje doń zastosowanie pojęcie obliczania wysokości świadczeń figurujące w tym artykule.
- 26 Wspomniany sąd uznał, po drugie, w odniesieniu do dyskryminacji pośredniej, której ofiarą miała stać się W. Brachner, że waloryzacja emerytur na 2008 r. prowadzi do nierównego traktowania emerytów, których dotyczy z tego powodu, że emerytury o wartości poniżej progu dodatku wyrównawczego uległy podwyższeniu jedynie o 1,7%, podczas gdy emerytury o wysokości między 747 EUR a 2160 EUR zostały podwyższone w większym stopniu.
- 27 Należy zatem zbadać, czy to nierówne traktowanie stawia w niekorzystnej sytuacji znacznie większą liczbę kobiet niż mężczyzn.
- 28 Sąd krajowy powołuje się w tym względzie na następujące wnioski, które wynikają z danych statystycznych dotyczących osób objętych zakresem stosowania ASVG za grudzień 2007 r.:
- 1325762 osób, w tym 614293 mężczyzn i 711469 kobiet, pobierało emerytury wynikające z własnej działalności zawodowej;

- 562463 osób, w tym 408910 kobiet i 153553 mężczyzn, pobierało miesięcznie emerytury w wysokości do 750 EUR (zwane dalej „najniższymi emeryturami”), co stanowi odpowiednio 57% kobiet pobierających emeryturę i 25% mężczyzn pobierających emeryturę.
- 29 Według wspomnianego sądu wynika z tego, że udział procentowy kobiet postawionych w niekorzystnej sytuacji w wyniku dostosowania emerytur na 2008 r. jest około 2,3 raza wyższy niż udział procentowy mężczyzn.
- 30 Oberster Gerichtshof zauważył, po trzecie, że Pensionsversicherungsanstalt utrzymuje, iż takie nierówne traktowanie można obiektywnie uzasadnić w pierwszej kolejności okolicznością, że w przypadku kobiet opłacanie składek trwa krócej niż w przypadku mężczyzn, ponieważ wcześniej przechodzą one na emeryturę, w drugiej kolejności okolicznością, że kobiety pobierają emeryturę dłużej niż mężczyźni, z tego względu, że ich średnia długość życia jest dłuższa, i w trzeciej kolejności okolicznością, że próg dodatku wyrównawczego został podwyższony na 2008 r. o 21 EUR miesięcznie dla osób żyjących samotnie i o 29 EUR miesięcznie dla osób prowadzących wspólne gospodarstwo domowe z inną osobą.
- 31 W tym względzie sąd krajowy uważa, po pierwsze, że uzasadnienie dotyczące okoliczności, że kobiety krócej opłacają składki powinno zostać oddalone, gdyż rozpatrywana coroczna waloryzacja ma na celu utrzymanie siły nabywczej, którą dysponują emeryci poprzez wyrównanie kwot emerytur w stosunku do zmian cen dóbr konsumpcyjnych, oraz że to waloryzacja nie stanowi elementu świadczenia, którego kwota miałaby związek z kwotą składek i okresem ich wpłacania.
- 32 Oberster Gerichtshof uważa, po drugie, że okoliczność, iż okres pobierania emerytury przez kobiety jest średnio dłuższy, ponieważ ich średnia długość życia jest dłuższa niż w przypadku mężczyzn, również nie może stanowić uzasadnienia dla rozpatrywanej różnicy w traktowaniu, dlatego że jest to czynnik bezpośrednio związany z płcią, który mając na uwadze orzecznictwo Trybunału nie może zostać uwzględniony

z powodu swojego charakteru (wyrok z dnia 14 grudnia 1995 r. w sprawie C-317/93 Nolte, Rec. s. I-4625, pkt 28).

- 33 Po trzecie, jeżeli chodzi o uzasadnienie dotyczące podwyższenia progu dodatku wyrównawczego sąd krajowy zauważa, iż z danych statystycznych wynika, że 136771 osób, w tym 64166 mężczyzn i 72605 kobiet oprócz swojej emerytury pobrało również dodatek wyrównawczy.
- 34 Jednakże, ponieważ spośród osób objętych zakresem stosowania ASVG najniższą emeryturę otrzymywało 57% emerytek, podczas gdy w przypadku emerytów było to tylko 25%, sąd krajowy uważa, że liczba kobiet niepobierających dodatku wyrównawczego i w efekcie niemogących skorzystać z podwyższenia progu tego dodatku przewidzianego w ramach waloryzacji emerytur na 2008 r. jest zdecydowanie wyższa niż liczba mężczyzn.
- 35 Oberster Gerichtshof uważa ponadto, że o ile uwzględnienie dochodów współmałżonka przy ustalaniu, czy osobie przysługuje prawo do dodatku wyrównawczego, wydaje się zasadne, ponieważ świadczenie to ma na celu zapewnienie minimum środków utrzymania (wyrok z dnia 19 listopada 1992 r. w sprawie C-226/91 Molenbroek, Rec. s. I-5943), o tyle nie wynika z tego, że uwzględnienie tej okoliczności będzie zasadne również w przypadku środka polegającego na corocznej waloryzacji emerytur.
- 36 Według wspomnianego sądu coroczna waloryzacja emerytur ma bowiem zasadniczo na celu utrzymanie siły nabywczej emerytur, a zatem zmierza do zupełnie innego celu niż cel realizowany za pomocą dodatku wyrównawczego.

37 Sąd krajowy uważa, że w świetle tych faktów nasuwa się pytanie, czy podwyższenie progu dodatku wyrównawczego może uzasadniać mniejszą podwyżkę niż ta, która w ramach waloryzacji na 2008 r. została przewidziana w odniesieniu do najniższych emerytur, oraz okoliczność, że znacznie większa liczba kobiet niż mężczyzn znalazła się w związku z tym w niekorzystnej sytuacji z tego względu, że zgodnie z regułami dotyczącymi dodatku wyrównawczego pozostałe dochody emeryta i jego małżonka wspólnie prowadzącego z nim gospodarstwo domowe podlegają uwzględnieniu jedynie w przypadku najniższych emerytur, podczas gdy osoby uprawnione do wyższych emerytur korzystają z większej podwyżki, a pozostałe ich dochody lub ich małżonków nie są uwzględniane.

38 W tych okolicznościach Oberster Gerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 4 dyrektywy [79/7] należy interpretować w ten sposób, że system corocznej waloryzacji emerytur (indeksacja), przewidziany w prawie ustawowego ubezpieczenia emerytalnego, również podlega zakazowi dyskryminacji zawartemu w ust. 1 tego artykułu?

2) W przypadku udzielenia na pytanie pierwsze odpowiedzi twierdzącej – czy art. 4 dyrektywy [79/7] należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on przepisowi krajowemu dotyczącemu corocznej waloryzacji emerytur, zgodnie z którym dla określonej grupy osób pobierających najniższą emeryturę przewidziana jest potencjalnie mniejsza podwyżka niż dla innych osób pobierających emeryturę, przy czym przepis ten w niekorzystny sposób dotyka 25% mężczyzn oraz 57% kobiet pobierających emeryturę i nie jest to obiektywnie uzasadnione?

- 3) W przypadku udzielenia na pytanie drugie odpowiedzi twierdzącej – czy dyskryminacja kobiet pobierających emeryturę przy corocznej podwyżce ich emerytury może być uzasadniona niższym wiekiem przechodzenia na emeryturę lub dłuższym okresem pobierania emerytury lub okolicznością, że próg przewidzianego w prawie zabezpieczeń społecznych minimalnego dochodu (próg dodatku wyrównawczego) stanowi przedmiot nieproporcjonalnego podwyższenia, jeśli przepisy dotyczące zapewnienia przewidzianego w prawie zabezpieczeń społecznych minimalnego dochodu (dodatek wyrównawczy) przewidują zaliczenie innych własnych dochodów pobierającej emeryturę, a także dochodów jej małżonka, z którym prowadzi wspólne gospodarstwo, podczas gdy w przypadku innych osób pobierających emeryturę podwyżka emerytury następuje bez zaliczenia innych własnych dochodów pobierającego emeryturę lub dochodów jego małżonka?”

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- ³⁹ W drodze pytania pierwszego sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 3 ust. 1 dyrektywy 79/7 należy interpretować w ten sposób, że system corocznej waloryzacji emerytur, taki jak system rozpatrywany w sprawie zawisłej przed sądem krajowym, jest objęty zakresem stosowania tej dyrektywy, co prowadziłoby do tego, że przepisy dotyczące tego systemu podlegają zakazowi dyskryminacji ustanowionemu w art. 4 ust. 1 wspomnianej dyrektywy.
- ⁴⁰ Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że aby wchodzić w zakres stosowania dyrektywy 79/7, dane świadczenie musi stanowić ustawowy system lub część takiego systemu, który dotyczy ochrony przed jednym z rodzajów ryzyka wymienionych w art. 3 ust. 1 tej dyrektywy, lub formę pomocy społecznej mającej taki sam cel, a także być

bezpośrednio i faktycznie związane z ochroną przed jednym ze wspomnianych rodzajów ryzyka (zob. w szczególności wyrok z dnia 16 grudnia 1999 r. w sprawie C-382/98 Taylor, Rec. s. I-8955, pkt 14 i przytoczone tam orzecznictwo).

41 Ponieważ jest bezsprzeczne, że świadczenie rozpatrywane w sprawie zawisłej przed sądem krajowym stanowi część ustawowego systemu, gdyż zostało przewidziane w ustawie, a mianowicie w przepisach ASVG ustanawiających system waloryzacji emerytur na 2008 r., należy jeszcze zbadać, czy to świadczenie jest bezpośrednio i faktycznie związane z ochroną przed którymkolwiek z rodzajów ryzyka wymienionych w art. 3 ust. 1 dyrektywy 79/7.

42 W tym względzie należy stwierdzić, że emerytura wypłacana na podstawie ASVG, taka jak emerytura, z której korzysta W. Brachner, stanowi świadczenie, które w sposób oczywisty jest bezpośrednio i faktycznie związane z jednym z jednym ze wspomnianych rodzajów ryzyka, a mianowicie z ryzykiem dotyczącym starości.

43 To samo odnosi się również do systemu corocznej waloryzacji emerytury, takiego jak system rozpatrywany w sprawie zawisłej przed sądem krajowym.

44 W istocie, tak jak sama emerytura, jej późniejsza waloryzacja ma na celu ochronę osób, które osiągnęły ustawowy wiek emerytalny, przed ryzykiem starości poprzez zagwarantowanie, że osoby te jako emeryci będą mogły dysponować niezbędnymi środkami, w szczególności w kontekście ich potrzeb.

45 Jak zauważył sąd krajowy, rozpatrywany w toczącym się przed nim postępowaniu system waloryzacji ma na celu utrzymanie siły nabywczej emerytur poprzez wyrównanie ich kwot w stosunku do zmian cen dóbr konsumpcyjnych.

- 46 Poza tym, mając na uwadze cel rozpatrywanego w postępowaniu przed sądem krajowym systemu waloryzacji, polegający, zgodnie z ustaleniami tego sądu, na utrzymaniu siły nabywczej emerytur w stosunku do zmian cen dóbr konsumpcyjnych, nie można uważać, że wspomniany system zapewnia w określonych warunkach osobom, których środki lokują się poniżej określonej kwoty ustalonej w ustawie, świadczenie specjalne, umożliwiające zaspokojenie potrzeb tych osób, w odniesieniu do którego Trybunał orzekł, iż nie jest ono objęte zakresem art. 3 ust. 1 lit. a) dyrektywy 79/7 (wyrok z dnia 16 lipca 1992 r. w sprawach połączonych C-63/91 i C-64/91 Jackson i Cresswell, Rec. s. I-4737, pkt 17).
- 47 Nadzwyczajna podwyżka przewidziana w ramach rozpatrywanego przez sąd krajowy systemu waloryzacji jest bowiem przyznawana nawet wtedy, gdy emeryci nie zmagają się z problemami finansowymi i materialnymi. Co więcej, wyłącznie osoby, które osiągnęły ustawowy wiek emerytalny, są objęte tym systemem waloryzacji, co oznacza, że przyznanie podwyżki w ramach tej waloryzacji jest w każdym wypadku uzależnione od realizacji ryzyka starości (zob. analogicznie ww. wyrok w sprawie Taylor, pkt 23–25).
- 48 Wspomniany system waloryzacji różni się zatem również od innych systemów, rozpatrywanych przez Trybunał, które dotyczyły wyrównań przyznawanych z powodu realizacji jednego z rodzajów ryzyka wymienionych w art. 3 ust. 1 dyrektywy 79/7 i w odniesieniu do których Trybunał orzekł, iż ta okoliczność sama w sobie nie wystarcza, by świadczenie podstawowe, którego dotyczyły te wyrównania i które nie odnosiło się do takiego ryzyka, było objęte zakresem stosowania dyrektywy 79/7 (zob. podobnie ww. wyrok w sprawach połączonych Jackson i Cresswell, pkt 19).
- 49 W niniejszym przypadku nie mamy również do czynienia z systemem charakteryzującym się okolicznością, że w ustawie wyznaczona została kwota teoretycznych potrzeb zainteresowanych, która stanowi podstawę dla ustalenia wysokości świadczenia bez wzięcia w tym względzie pod uwagę jakiegokolwiek względu dotyczącego realizacji jednego z rodzajów ryzyka wymienionych w art. 3 ust. 1 dyrektywy 79/7, czyli systemem, w odniesieniu do którego Trybunał orzekł, iż w żadnym wypadku nie jest

on objęty zakresem stosowania tej dyrektywy (ww. wyrok w sprawach połączonych Jackson i Cresswell, pkt 20).

- 50 Ponadto, mając na uwadze cel systemu rozpatrywanego w postępowaniu przed sądem krajowym systemu waloryzacji, można uważać, że późniejsze modyfikacje kwoty emerytur, które przewiduje, są objęte zakresem „obliczania wysokości świadczeń” w rozumieniu art. 4 ust. 1 dyrektywy 79/7.
- 51 Z przeciwną interpretacją, zgodnie z którą tylko pierwotne obliczenie wysokości danego świadczenia, które jest objęte zakresem stosowania dyrektywy 79/7, ponieważ odnosi się do jednego z rodzajów ryzyka wymienionych w jej art. 3 ust. 1, podlega zakazowi przewidzianemu w art. 4 ust. 1 dyrektywy, nie można się zgodzić.
- 52 Jak bowiem zauważył rzecznik generalny w pkt 59 swojej opinii, taka zawężająca wykładnia, która równałaby się z niepopartym żadnym uzasadnieniem przyznaniem, że w odniesieniu do zakresu zakazu dyskryminacji kobiet istnieje poważna luka, byłaby sprzeczna zarówno z celem dyrektywy 79/7, polegającym na stopniowym wprowadzaniu w życie zasady równego traktowania w dziedzinie zabezpieczenia społecznego, której podstawowe znaczenie zostało wielokrotnie podkreślone przez Trybunał (zob. w szczególności wyrok z dnia 18 listopada 2010 r. w sprawie C-356/09 Kleist, Zb.Orz. s. I-11939, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo), jak i z praktyczną skutecznością (effet utile) tej dyrektywy.
- 53 W związku z powyższym na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, że art. 3 ust. 1 dyrektywy 79/7 należy interpretować w ten sposób, że system corocznej waloryzacji emerytur, taki jak system rozpatrywany w postępowaniu przed sądem krajowym, jest objęty zakresem stosowania tej dyrektywy i w efekcie podlega zakazowi dyskryminacji wyrażonemu w jej art. 4 ust. 1.

W przedmiocie pytania drugiego

- 54 W drodze pytania drugiego sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 4 ust. 1 dyrektywy 79/7 należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on przepisom krajowym, które wywołują skutek w postaci niezastosowania nadzwyczajnej podwyżki emerytur wobec określonej grupy osób pobierających najniższą emeryturę i które w przypadku tych osób przewidują mniejszą podwyżkę niż w przypadku innych osób pobierających emeryturę, przy czym przepisy te w niekorzystny sposób dotykają znacznie więcej kobiet niż mężczyzn.
- 55 Na wstępie należy stwierdzić, że ustawodawstwo krajowe, takie jak w sprawie przed sądem krajowym, nie stanowi dyskryminacji bezpośredniej, ponieważ znajduje jednakowe zastosowanie do pracowników płci męskiej i żeńskiej. Należy zatem zbadać, czy może ono stanowić dyskryminację pośrednią.
- 56 Z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że pośrednia dyskryminacja ma miejsce wówczas, gdy stosowanie przepisu krajowego – choćby sformułowanego w sposób neutralny – w rzeczywistości powoduje pogorszenie sytuacji znacznie większej liczby kobiet niż mężczyzn (zob. w szczególności wyrok z dnia 16 lipca 2009 r. w sprawie C-537/07 Gómez-Limón Sánchez-Camacho, Zb.Orz. s. I-6525, pkt 54 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 57 W tym względzie, zdaniem sądu krajowego, z przepisów dotyczących systemu waloryzacji emerytur rozpatrywanego przez ten sąd, a w szczególności z § 634 ust. 10 ASVG w wersji uwzględniającej ustawę zmieniającą z 2007 r., wynika, że osoby takie jak W. Brachner, które pobierają najniższą emeryturę, czyli emeryturę w wysokości poniżej progu dodatku wyrównawczego, są w niekorzystnej sytuacji, ponieważ nie znajduje wobec nich zastosowania nadzwyczajna podwyżka przyznana osobom z wyższymi emeryturami i co do zasady mają one prawo jedynie do mniejszej podwyżki, przewidzianej w § 108h ust. 1 ASVG, której wysokość w 2008 r. wyniosła 1,7%.

- 58 Nasuwa się zatem pytanie, czy w rzeczywistości to pogorszenie sytuacji dotyka znacznie większej liczby kobiet niż mężczyzn.
- 59 Aby udzielić odpowiedzi na to pytanie, należy zbadać, jak stwierdził sąd krajowy, czy kategoria emerytów dotkniętych wspomnianym pogorszeniem sytuacji obejmuje znacznie więcej kobiet niż mężczyzn.
- 60 Pierwsza okoliczność wskazująca na to, że takie pogorszenie sytuacji dotyka znacznie większej liczby kobiet niż mężczyzn, której należy przypisać istotne znaczenie i która poza tym stanowi nieodzowny element analizy [zob. w kontekście dyrektywy Rady 76/207/EWG z dnia 9 lutego 1976 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy (Dz.U. L 39, s. 40) wyrok z dnia 9 lutego 1999 r. w sprawie C-167/97 Seymour-Smith i Perez, Rec. s. I-623, pkt 59, 60], dotyczy różnicy między liczbą kobiet pobierających najniższą emeryturę, wyrażoną procentowo w stosunku do całkowitej liczby kobiet pobierających emerytury na podstawie ASVG, oraz wartością procentową odnoszącą się w tym względzie do emerytów płci męskiej.
- 61 Według danych statystycznych uznanych przez sąd krajowy te wartości procentowe wynoszą odpowiednio 57% w przypadku emerytek i 25% w przypadku emerytów.
- 62 Innymi słowy wśród osób objętych zakresem ASVG, z nadzwyczajnej podwyżki emerytur mogło skorzystać 75% emerytów, podczas gdy w przypadku emerytek było to jedynie 43%.

- 63 Taka różnica jest wystarczająco znacząca, by stanowić ważną wskazówkę mogącą być podstawą wniosku, który może jednak przyjąć wyłącznie sąd krajowy, zgodnie z którym niezastosowanie w przypadku najniższych emerytur nadzwyczajnej podwyżki przewidzianej w systemie waloryzacji rozpatrywanym przez sąd krajowy w rzeczywistości pogorsza sytuację znacznie większej liczby emerytek niż emerytów.
- 64 Zakładając, że te dane statystyczne zostaną ostatecznie uznane przez sąd krajowy, wskazówki z nich wynikające nie zostałyby podważone, jeżeli w ramach tej analizy wzięto by pod uwagę również nadzwyczajne podwyższenie progu dodatku wyrównawczego na 2008 r., przewidziane także w ustawie zmieniającej z 2007 r., które co do zasady stosuje się wobec osób pobierających najniższe emerytury.
- 65 Porównanie wartości procentowych odpowiednio dla emerytów i emerytek pobierających najniższą emeryturę i niemogących skorzystać z dodatku wyrównawczego zasadniczo z tego powodu, że ogólne dochody gospodarstwa domowego są wyższe niż próg ustalony dla celów przyznawania tego dodatku z ogólną liczbą emerytów każdej z płci otrzymujących emeryturę na podstawie ASVG, pokazuje bowiem, że według danych statystycznych przedstawionych przez sąd krajowy ta wartość wynosi 47% w przypadku emerytek i 14% w przypadku emerytów.
- 66 Ponadto z tych samych danych wynika, że 82% kobiet otrzymujących najniższą emeryturę nie pobiera dodatku wyrównawczego głównie z powodu reguły odnoszącej się do uwzględnienia wszystkich dochodów, podczas gdy w przypadku mężczyzn pobierających najniższą emeryturę wartość ta wynosi jedynie 58%.
- 67 Te wnioski statystyczne, jeżeli zostaną potwierdzone przez sąd krajowy, wskazują, że w przypadku wzięcia pod uwagę nadzwyczajnego podwyższenia progu dodatku wyrównawczego na 2008 r. przewidzianego w ustawie zmieniającej z 2007 r. różnica między procentem emerytek, które znalazły się w pogorszonej sytuacji z powodu

niezastosowania do najniższych emerytur nadzwyczajnej podwyżki przewidzianej w tej samej ustawie, a odnośnym procentem emerytów nie byłaby wcale mniejsza, a wręcz wzrosłaby.

- 68 Dlatego na pytanie drugie należy odpowiedzieć, że art. 4 ust. 1 dyrektywy 79/7 należy interpretować w ten sposób, że mając na uwadze przedstawione dane statystyczne i w braku przeciwnych dowodów sąd krajowy może zasadnie uznać, iż wspomniany przepis sprzeciwia się przepisom krajowym, które wywołują skutek w postaci niezastosowania nadzwyczajnej podwyżki emerytur wobec znacznie wyższego procentu emerytek niż emerytów.

W przedmiocie pytania trzeciego

- 69 W drodze pytania trzeciego sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 4 ust. 1 dyrektywy 79/7 należy interpretować w ten sposób, że jeżeli w ramach analizy, której sąd ten powinien dokonać w celu udzielenia odpowiedzi na pytanie drugie, dojdzie on do wniosku, że w rzeczywistości znacznie wyższy procent emerytek niż emerytów mógł zostać postawiony w gorszej sytuacji z powodu niezastosowania do najniższych emerytur nadzwyczajnej podwyżki przewidzianej w rozpatrywanym przez sąd krajowy systemie waloryzacji, to pogorszenie sytuacji można uzasadnić okolicznością, że kobiety, które pracowały, wcześniej przechodzą na emeryturę, dłużej ją pobierają lub okolicznością, że próg dodatku wyrównawczego również uległ nadzwyczajnemu podwyższeniu w 2008 r.

- 70 W tym względzie należy na wstępie przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Trybunału środek krajowy prowadzący do pośredniej dyskryminacji z tego względu, że jego stosowanie – pomimo tego, że jest sformułowany w sposób neutralny – powoduje pogorszenie sytuacji znacznie większej liczby kobiet niż mężczyzn,

jest sprzeczny z art. 4 ust. 1 dyrektywy 79/7, chyba że jest on uzasadniony obiektywnymi czynnikami, niemającymi nic wspólnego z dyskryminacją ze względu na płeć. Taka sytuacja ma miejsce, jeżeli wybrane środki odnoszą się do zgodnego z prawem celu polityki społecznej państwa członkowskiego, którego przepisy są rozpatrywane, oraz są odpowiednie i niezbędne dla osiągnięcia realizowanego celu (zob. podobnie w szczególności wyrok z dnia 8 lutego 1996 r. w sprawie C-8/94 Laperre, Rec. s. I-273, pkt 14 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 71 Ponadto taki czynnik może zostać uznany za właściwy dla zagwarantowania tego celu, wyłącznie jeżeli rzeczywiście służy jego realizacji i jest stosowany w sposób spójny i systematyczny (zob. podobnie w szczególności wyrok z dnia 18 listopada 2010 r. w sprawach połączonych C-250/09 i C-268/09 Georgiev, Zb.Orz. s. I-11869, pkt 56 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 72 Następnie z orzecznictwa Trybunału wynika również, że o ile ostatecznie do sądu krajowego, który jest wyłącznie właściwy do oceny okoliczności faktycznych i dokonania wykładni prawa krajowego, należy ustalenie, czy i w jakim zakresie rozpatrywany przepis krajowy jest uzasadniony takim obiektywnym czynnikiem, o tyle Trybunał proszony o dostarczenie sądowi krajowemu użytecznej odpowiedzi w ramach odesłania prejudycjalnego jest właściwy do udzielenia wskazówek na podstawie akt sprawy zawisłej przed sądem krajowym, a także uwag, które zostały mu przedstawione ustnie i na piśmie, tak aby umożliwić sądowi krajowemu wydanie rozstrzygnięcia w sprawie (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Seymour-Smith i Perez, pkt 67, 68 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 73 Wreszcie Trybunał orzekał wielokrotnie, że przy wyborze środków, za pomocą których mogą zostać zrealizowane cele polityki społecznej i zatrudnienia państw członkowskich, państwa te dysponują dużym zakresem uprawnień dyskrecjonalnych (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Seymour-Smith i Perez, pkt 74 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 74 Na państwie członkowskim, które przyjęło przepisy, odnośnie do których zachodzi podejrzenie, iż są one dyskryminujące, ciąży jednak obowiązek wykazania, że przepisy te odnoszą się do zgodnego z prawem celu polityki społecznej, że cel ten nie ma nic wspólnego z dyskryminacją ze względu na płeć oraz że można racjonalnie uważać, iż wybrane środki były odpowiednie dla realizacji wspomnianego celu (zob. podobnie w szczególności ww. wyrok w sprawie Seymour-Smith i Perez, pkt 77).
- 75 Należy zatem zbadać, czy w świetle tych zasad wynikających z orzecznictwa któryś ze względów podniesionych przed sądem krajowym ujętych w trzecim pytaniu prejudycjalnym mógłby stanowić uzasadnienie dla pośredniej dyskryminacji rozpatrywanej przez wspomniany sąd, przy założeniu, że istnienie tej dyskryminacji zostanie stwierdzone przez sąd krajowy po przeprowadzeniu analizy, której musi on dokonać, uwzględniając wskazówki udzielone przez Trybunał w odpowiedzi na drugie pytanie prejudycjalne.
- 76 Jeżeli chodzi w pierwszej kolejności o uzasadnienie okoliczności, że pracownicy płci żeńskiej przechodzą na emeryturę w niższym wieku i w efekcie wysokość wpłaconych przez nie składek jest zasadniczo niższa niż w przypadku pracowników płci męskiej, okoliczność ta mająca związek z równowagą między wpłaconymi składkami i wypłaconymi świadczeniami, która powinna funkcjonować w składkowym systemie zabezpieczenia społecznego, jest jednym z czynników wyjaśniających, dlaczego przeciętne kwoty emerytur pobieranych przez pracowników płci żeńskiej są niższe.
- 77 Nie można jednak w żadnym wypadku uzasadnić w ten sposób niezastosowania nadzwyczajnej podwyżki emerytur przewidzianej w rozpatrywanym przez sąd krajowy systemie waloryzacji w przypadku kobiet otrzymujących najniższe emerytury.
- 78 Jak bowiem wyjaśnił sąd krajowy, wspomniany system waloryzacji przewiduje wyrównanie emerytur mające na celu utrzymanie ich siły nabywczej w stosunku do zmian cen dóbr konsumpcyjnych.

- 79 W konsekwencji jest oczywiste, że wyrównanie to nie stanowi świadczenia będącego odpowiednikiem wpłaconych składek. Nie można się zatem na nie powołać, by uzasadnić niezastosowanie dostosowania emerytur w przypadku osób otrzymujących najniższe emerytury.
- 80 W efekcie wzgląd dotyczący okoliczności, że kobiety wpłacają ogólnie mniej składek niż mężczyźni, nie ma znaczenia w ramach analizy ewentualnego uzasadnienia faktu, że zostały one wyłączone z zakresu środka dostosowawczego takiego jak ten, który rozpatruje sąd krajowy.
- 81 W drugiej kolejności należy zbadać okoliczność, że pracownicy płci żeńskiej pobierają emeryturę dłużej, gdyż średnia długość życia w przypadku kobiet jest dłuższa.
- 82 Okoliczność ta, podobnie jak okoliczność dotycząca niższej wysokości składek wpłacanych przez emerytki, ma związek z równowagą między wpłaconymi składkami i wypłaconymi świadczeniami, która powinna zostać zachowana w składkowym systemie zabezpieczenia społecznego przy ustalaniu wysokości wypłacanych świadczeń.
- 83 Nie ma jednak związku między tą okolicznością a niezastosowaniem nadzwyczajnej podwyżki przewidzianej w rozpatrywanym przez sąd krajowy systemie waloryzacji w przypadku osób otrzymujących najniższe emerytury.
- 84 Jak bowiem zauważył sąd krajowy i jak stwierdzono w pkt 78 niniejszego wyroku, celem wspomnianego systemu waloryzacji jest utrzymanie siły nabywczej emerytur w stosunku do zmian cen dóbr konsumpcyjnych.

- 85 Taki cel nie ma jednak związku z celem, na którym opiera się wskazana okoliczność uzasadniająca, która odnosi się do utrzymania równowagi finansowej między składkami i świadczeniami przy ustalaniu wysokości świadczeń.
- 86 Nie można się zatem powołać na to, że średnio kobiety żyją dłużej, by uzasadnić wyłączenie z zakresu nadzwyczajnej podwyżki mającej na celu utrzymanie siły nabywczej emerytur osób otrzymujących najniższe emerytury.
- 87 W trzeciej kolejności należy zbadać trzecią okoliczność mającą na celu uzasadnienie wyłączenia najniższych emerytur z zakresu nadzwyczajnej podwyżki przewidzianej na 2008 r. w ramach rozpatrywanego przez sąd krajowy systemu waloryzacji, w szczególności w § 634 ust. 10 ASVG w wersji uwzględniającej ustawę zmieniającą z 2007 r., którą to okolicznością jest nadzwyczajne podwyższenie progu dodatku wyrównawczego, z którego korzystają co do zasady osoby otrzymujące najniższe emerytury, również przewidziane na 2008 r. w tej samej ustawie zmieniającej.
- 88 W ramach analizy zasadności tego względu należy według sądu krajowego wziąć pod uwagę fakt, że wspomniane nadzwyczajne podwyższenie prowadzi do rzeczywistej podwyżki dodatku wyrównawczego jedynie wtedy, gdy spełniony został warunek dotyczący uwzględnienia wszystkich dochodów, zgodnie z którym kwota emerytury brutto powiększona o inne dochody netto emeryta i jego małżonka prowadzącego z nim gospodarstwo domowe nie może przekroczyć kwoty określonej za pomocą wspomnianego progu, podczas gdy w przypadku wyższych emerytur przyznanie nadzwyczajnej podwyżki nie podlega takiemu warunkowi.
- 89 W tym względzie Trybunał stwierdził już, że dodatek wyrównawczy jest świadczeniem mającym na celu zapewnienie uprawnionej do niego osobie minimum egzystencji, w przypadku gdy jej emerytura jest niewystarczająca (wyrok z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie C-160/02 Skalka, Rec. s. I-5613, pkt 26).

- 90 Wspomniane świadczenie zmierza zatem do zgodnego z prawem celu polityki społecznej, który nie ma nic wspólnego z dyskryminacją ze względu na płeć (zob. podobnie w odniesieniu do podwyższenia najniższego świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego wyrok z dnia 11 czerwca 1987 r. w sprawie 30/85 Teuling, Rec. s. 2497, pkt 15–17).
- 91 Z orzecznictwa Trybunału wynika ponadto, że przyznanie dochodów odpowiadających poziomowi minimum socjalnego stanowi integralną część polityki socjalnej państw członkowskich oraz że państwa te dysponują racjonalnym zakresem uprawnień dyskrecjonalnych w odniesieniu do rodzaju środków ochrony socjalnej i szczególnych warunków ich realizacji (ww. wyrok w sprawie Molenbroek, pkt 15).
- 92 Trybunał orzekł poza tym, że jeżeli chodzi o systemy krajowe przewidujące najniższe świadczenie z tytułu zabezpieczenia społecznego, podwyższenie takiego świadczenia, nawet gdyby przynosiło korzyść głównie mężczyznom z powodu zastosowania reguł wymagających uwzględnienia dochodów małżonka, jest ogólnie rzecz biorąc zasadne w kontekście dyrektywy 79/7 (ww. wyroki: w sprawie Teuling, pkt 17; a także w sprawie Molenbroek, pkt 16, 17).
- 93 Podobnie wyłączenie zastosowania dodatku wyrównawczego wynikające z reguły uwzględnienia całości dochodów małżonków, nawet jeżeli miałyby w głównej mierze dotknąć emerytek, mogłyby zostać uzasadnione celem polegającym na zapewnieniu, że wysokość emerytury nie spadnie poniżej minimum socjalnego.
- 94 Jednakże w zakresie w jakim nadzwyczajne podwyższenie progu dodatku wyrównawczego zostało podniesione w charakterze uzasadnienia niezastosowania w przypadku osób otrzymujących najniższe emerytury nadzwyczajnej podwyżki przewidzianej w rozpatrywanym przez sąd krajowy systemie waloryzacji, zgodnie z którym wspomniane podwyższenie ma rekompensować skutki tego niezastosowania reguła uwzględnienia wszystkich dochodów, o której mowa powyżej, musi również być uzasadniona w kontekście celu realizowanego przez ten system waloryzacji.

- 95 Taka sytuacja nie ma jednak miejsca, gdyż nie istnieje związek między tą regułą uwzględnienia wszystkich dochodów i celem wspomnianego systemu waloryzacji, który jak zostało już zauważone, polega na utrzymaniu siły nabywczej emerytur w stosunku do zmian cen dóbr konsumpcyjnych.
- 96 Okoliczność, że osoba otrzymująca najniższą emeryturę lub jej małżonek dysponuje innymi dochodami, nie oznacza w żadnym stopniu, iż do kwoty takiej emerytury nie powinno się, tak jak w przypadku wyższych emerytur, zastosować nadzwyczajnej podwyżki w celu zagwarantowania siły nabywczej tych emerytur.
- 97 Argument, zgodnie z którym przyznanie nadzwyczajnej podwyżki nie jest niezbędne, w przypadku gdy emeryci i ich małżonkowie dysponują całościowo wystarczającymi dochodami, aby nie zejść poniżej minimum socjalnego, nie może zostać podniesiony jako obiektywne uzasadnienie różnicy w traktowaniu między osobami otrzymującymi najniższe emerytury a tymi, które otrzymują emerytury w wyższej wysokości z tego powodu, że te ostatnie zasadniczo, choćby z uwagi na kwotę przysługujących im emerytur, dysponują wystarczającymi dochodami (zob. analogicznie wyrok z dnia 13 grudnia 1989 r. w sprawie C-102/88 Ruzius-Wilbrink, Rec. s. 4311, pkt 16).
- 98 Ze względu na to, że tylko w przypadku osób otrzymujących najniższe emerytury znajduje zastosowanie warunek dotyczący uwzględnienia wszystkich dochodów dla celu oceny, czy przysługuje im dodatek wyrównawczy, którego podwyższenie może zneutralizować skutki wyłączenia z zakresu środka dostosowawczego, który stosuje się wobec wszystkich osób, które otrzymują emeryturę w innej wysokości niż najniższa, nie można uważać, w świetle orzecznictwa przytoczonego w pkt 70–74 niniejszego wyroku, iż państwo członkowskie będące autorem przepisu, które wydaje się dyskryminujący, wykazało, że mogło racjonalnie uważać, iż nadzwyczajne podwyższenie dodatku wyrównawczego przywołane jako wzgląd uzasadniający na podstawie art. 4 ust. 1 dyrektywy 79/7 rzeczywiście służyło realizacji celu systemu waloryzacji

rozpatrywanego przez sąd krajowy, polegającego na utrzymaniu siły nabywczej emerytur, i było stosowane w sposób spójny i systematyczny.

- 99 Ten wniosek znajduje również oparcie innych okolicznościach.
- 100 Jak bowiem zauważono już w pkt 66 niniejszego wyroku, z danych statystycznych przedstawionych przez sąd krajowy wynika, że 82% kobiet otrzymujących najniższą emeryturę nie pobiera dodatku wyrównawczego z powodu reguły odnoszącej się do uwzględnienia wszystkich dochodów, podczas gdy w przypadku mężczyzn pobierających najniższą emeryturę wartość ta wynosi jedynie 58%.
- 101 Wynika z tego, że w przypadku znacznej większości kobiet pobierających najniższą emeryturę podwyższenie progu dodatku wyrównawczego nie może zneutralizować skutków wyłączenia osób otrzymujących najniższe emerytury z zakresu stosowania nadzwyczajnej podwyżki.
- 102 Wspomniane dane pokazują wręcz, iż ponieważ zdecydowanie wyższy procent mężczyzn otrzymujących najniższe emerytury pobiera dodatek wyrównawczy, nadzwyczajne podwyższenie rzeczonego progu może w znacznie większym stopniu być właśnie dla nich korzystne, w związku z czym środek ten prowadziły do jeszcze większej różnicy w traktowaniu, której ofiarą są kobiety otrzymujące najniższe emerytury.
- 103 W tym kontekście Trybunał orzekł, iż odstępstwa od przepisów ustawy mogą w pewnych sytuacjach naruszać jej spójność, w szczególności gdy ze względu na swój zakres prowadzą do rezultatu sprzecznego z celem zamierzonym przez tę ustawę (wyroki: z dnia 12 stycznia 2010 r. w sprawie C-341/08 Petersen, Zb.Orz. s. I-47, pkt 61; a także z dnia 21 lipca 2011 r. w sprawach połączonych C-159/10 i C-160/10 Fuchs i Köhler, Zb.Orz. s. I-6919, pkt 86).

104 W konsekwencji na pytanie trzecie należy odpowiedzieć, że art. 4 ust. 1 dyrektywy 79/7 należy interpretować w ten sposób, że jeżeli w ramach analizy, której sąd krajowy powinien dokonać w celu udzielenia odpowiedzi na pytanie drugie, dojdzie on do wniosku, że w rzeczywistości znacznie wyższy procent emerytek niż emerytów mógł zostać postawiony w gorszej sytuacji z powodu niezastosowania do najniższych emerytur nadzwyczajnej podwyżki przewidzianej w rozpatrywanym przez sąd krajowy systemie waloryzacji, to owo pogorszenie sytuacji nie może zostać uzasadnione okolicznością, że kobiety, które pracowały, wcześniej przechodzą na emeryturę, dłużej ją pobierają ani okolicznością, że próg dodatku wyrównawczego również uległ nadzwyczajnemu podwyższeniu w 2008 r.

W przedmiocie kosztów

105 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Artykuł 3 ust. 1 dyrektywy Rady 79/7/EWG z dnia 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego należy interpretować w ten sposób, że system corocznej waloryzacji emerytur, taki jak system rozpatrywany w postępowaniu przed sądem krajowym, jest objęty zakresem**

stosowania tej dyrektywy i w efekcie podlega zakazowi dyskryminacji wyrażonemu w jej art. 4 ust. 1.

- 2) Artykuł 4 ust. 1 dyrektywy 79/7 należy interpretować w ten sposób, że mając na uwadze przedstawione dane statystyczne i w braku przeciwnych dowodów sąd krajowy może zasadnie uznać, iż wspomniany przepis sprzeciwia się przepisom krajowym, które wywołują skutek w postaci niezastosowania nadzwyczajnej podwyżki emerytur wobec znacznie wyższego procentu emerytek niż emerytów.

- 3) Artykuł 4 ust. 1 dyrektywy 79/7 należy interpretować w ten sposób, że jeżeli w ramach analizy, której sąd krajowy powinien dokonać w celu udzielenia odpowiedzi na pytanie drugie, dojdzie on do wniosku, że w rzeczywistości znacznie wyższy procent emerytek niż emerytów mógł zostać postawiony w gorszej sytuacji z powodu niezastosowania do najniższych emerytur nadzwyczajnej podwyżki przewidzianej w rozpatrywanym przez sąd krajowy systemie waloryzacji, to owo pogorszenie sytuacji nie może zostać uzasadnione okolicznością, że kobiety, które pracowały, wcześniej przechodzą na emeryturę, dłużej ją pobierają ani okolicznością, że próg dodatku wyrównawczego również uległ nadzwyczajnemu podwyższeniu w 2008 r.

Podpisy